

In de rubriek **Pedagogisch Nieuws** bespreekt steeds een andere medewerker van het **Amsterdams Centrum voor Kinderstudies (ACK)** belangrijke en actuele ontwikkelingen in het gezin, op school, of in de instelling. Ditmaal een bijdrage van **Carlo Schuengel**. Hij is hoogleraar Orthopedagogiek aan de Vrije Universiteit van Amsterdam.

P E D A G O G I S C H N I E U W S

Zalm moet op de kleintjes gaan letten

Carlo Schuengel

Waarom doen kinderen er zo lang over om volwassen te worden? Vergeleken met andere diersoorten die ook zulke onbeholpen en kwetsbare jongen op de wereld zetten, blijven mensenkinderen erg lang fragiel en afhankelijk van anderen. Ook na de babyperiode duurt het relatief lang voordat mensenkinderen volgroeid zijn en kinderen hebben gekregen. Bij mensen begint de voortplanting gemiddeld rond een jaar of twintig (afgezien van culturen waarin anticonceptie wordt toegepast), en dat is bijna tweemaal zo oud als chimpansees en gorilla's. Daarmee nemen mensen evolutionair gezien een enorme gok met hun genen, want hoewel we vanaf de vroege adolescentie biologisch in staat zijn om ons voort te planten en onze genen te verspreiden, wachten we nog minstens een jaar of acht totdat we daarvoor een beter moment hebben gevonden. En tegenwoordig dus nog veel langer. Kostbare jaren waarin we kunnen verongelukken of bezwijken voordat we aan nageslacht toekomen.

Als we de duur van de kindertijd vanuit de evolutionaire ontwikkelingspsychologie bezien, komen we meestal uit bij het sociale functioneren van men-

sen. Andere verklaringen voor de lange kindertijd vallen af: de hersenen van kinderen zijn grotendeels volgroeid voor de puberteit begint en het leren van vaardigheden voor het vangen of produceren van voedsel vindt zelden plaats tijdens de kindertijd en kan later ook nog in betrekkelijk korte tijd worden geleerd.

Een kind is de krachtigste leermachine in het universum, zo luidt een citaat van Gopnik en collega's. En die krachtige leermachine is nodig voor de meest complexe taak waar een kind in zijn leven voor gesteld zal worden: overleven en voor nageslacht zorgen in competitie, maar vooral in samenwerking met vele andere mensen die precies datzelfde proberen. Het brein zou zijn geëvolueerd tegelijk met de toename van coöperatie en sociale cohesie als strategieën in de strijd om te overleven. Het geweldige succes van deze strategieën bracht echter met zich mee dat mensen op elkaars lip kwamen te zitten. De 'ander' hoeft niet alleen de belangrijkste bondgenoot te zijn, maar kan ook de belangrijkste vijand zijn. Gehechtheid zou zijn geëvolueerd als aangeboren vermogen zodat kinderen razendsnel vertrouwd personen opzoeken

als ze geconfronteerd worden met een vreemde die mogelijk rivaliserende bedoelingen heeft. Een groot deel van de kindertijd zou gebruikt worden voor het leren van sociale dynamiek en strategie, gedachten lezen, onderhandelen en andere vaardigheden die de kracht van de eigen groep en de veiligheid van de eigen plaats in die groep bepalen.

Waarom vind ik dit als pedagoog een fascinerend verhaal, ondanks mijn twijfels over de toetsbaarheid van dit soort theorieën? Als lid van mijn 'stam', de Nederlandse samenleving, maak ik me wel eens zorgen over onze 'fitness' in de internationale strijd om het bestaan. Wij hebben betrekkelijk weinig natuurlijke rijkdommen, onze technologische voorsprong is rap geslonken en bovendien niet meer aan grenzen gebonden en het opleidingsniveau en de gezondheid van de bevolking zijn relatief ook niet meer uitzonderlijk goed. Waar moeten we het dan van hebben? Ik put mijn vertrouwen uit de lange traditie van pedagogen in Nederland als Langeveld en Dasberg die pal staan voor de eigenheid van de kindertijd. Andere landen kennen niet eens een pedagogische provincie. Leren

jagen en verzamelen kan altijd nog, maar eerst moeten we leren hoe je kan zien wie je kunt vertrouwen, hoe je mensen aan je kunt binden, hoe je tegenstellingen kan overbruggen en hoe je samen sterker staat. Wie dat het beste kan, is evolutionair het meest 'fit'. Kinderen moeten dus vooral zolang mogelijk tikkertje spelen, voetballen, feesten in de buurt, meedoen aan schooltoneel, ganzenborden, rondhangen, kortom participeren in een sociale omgeving zonder de verantwoordelijkheden en risico's die volwassenen moeten dragen. De krachtigste leermachine in het universum moet uitgedaagd worden, en dat gebeurt vooral op het schoolplein, op de sportvereniging, op straat, tijdens vakantie en aan de eettafel. Ik stel voor om de aardgasbaten te benutten voor het verstevigen van onze nationale concurrentiepositie door middel van een krachtig investeringsprogramma in sociaal-pedagogisch jeugdwerk, cultureel-maatschappelijke vorming en uiteindelijk eens voldoende capaciteit en deskundigheid in de jeugdzorg.